

Leidse drieling na 41 jaar weer samen

Ongeveer vijftig jaar waren ze een hecht trio. De 'Leidse drieling' hing stevig aaneen gesmeed aan de gevel van een Leidse drogisterij. In de jaren zestig werden de gapers van de gevel gehaald en opgeslagen in een Amsterdamse kelder. Eén van de drie ging naar Bilthoven en reisde later via Maarssenbroek naar Gouda. De andere twee bleven samen en verhuisden naar Maarssen. Onlangs werden ze herenigd en zijn nu het pronkstuk van het Nederlands Drogisterij Museum.

Door: Ria Poot

Aan het begin van de vorige eeuw hadden veel Nederlandse drogisten een gaper aan de gevel. Meestal een houten borstbeeld van een Moor die met zijn tulband met kop en schouders boven het straatgewoel uitstak en de voorbijgangers met zijn mond wijd open aangapte. De Leidse drogisterij Christiaanse had een hele bijzondere gaper: een gaperlantaarn. Het Leidsch Dagblad van 5 mei 1909 schrijft dat: 'In het deftige heerenhuis Hoogewoerd No 3 morgenochtend een drogistenzaak wordt geopend van de heeren Gebroeders Christiaanse. Een winkel die inderdaad gezien mag worden ook wegens zijn fijne betimmering, vloer van Engelsche tegels, nette beschildering en des avonds elektrische verlichting.' De gaperlantaarn hing er nog niet op de openingsdag, maar werd mogelijk in de loop van 1909 boven de winkel gebracht. De vierkante gaperlantaarn had aan drie zijden een glas-in-lood gaper en de zijde die naar de gevel was gekeerd, bestond uit een metalen plaat.

Art Nouveau

Wie de ontwerper van de gaperlantaarn is geweest, is niet met zekerheid vast te stellen. Begin twintigste eeuw was het heel gebruikelijk dat een architect behalve een winkelpand, ook het interieur van de winkel ontwierp. Wie de architecten die in opdracht van Christiaanse werkten waren, is wel bekend. De originele bouwtekening van de voorgevel van drogisterij Christiaanse ligt in het archief van het Nederlands Architectuur Instituut in Rotterdam en is van de hand van de architecten Jesse en Fontein. Over W.J. Fontein is niet veel meer bekend dan dat hij van 1903 tot 1910 was geassocieerd met de in de omgeving van Leiden veel bekendere architect Hendrik Johannes Jesse. Het winkelinterieur van drogisterij Christiaanse, dat tegenwoordig in het Openluchtmuseum in Arnhem staat, is door deze architecten ontworpen. Doordat Jesse onder invloed van Fontein vanaf 1904 experimenteerde met art nouveau en glas-in-lood, is de gaperlantaarn mogelijk door deze architecten ontworpen. Volgens het Leidsch Dagblad was er 'door het gehele gebouw elektrische verlichting'. Ook de gaperlantaarn was elektrisch verlicht. Omdat men nog geen idee had hoeveel warmte ontwikkeling te verwachten was, werd er op de lantaarn een schoorsteen gemonteerd. De gaperlantaarn was één van de eerste lichtreclames in Leiden. Als in 1923 het pand aan de Hoogewoerd 3 wordt gesloopt om ruimte te maken voor de aanleg van de elektrische tram van Leiden naar Oegstgeest, verhuist de drogisterij met winkelinterieur en gaperlantaarn naar Hoogewoerd 33. De gebroeders beëindigen in dat jaar hun

vennootschap onder firma en Cornelis Christiaanse zet op nummer 33 zijn drogisterijhandel in drogerijen, vergiften en bijzondere stoffen, chemicaliën, verbandartikelen, spécialités, parfumerieën, verfwaren, brandbare en vluchtige stoffen voort. Cornelis blijft tot op hoge leeftijd in zijn drogisterij werken. Als hij op 8 december 1961 de zaak voorgoed sluit, is hij 77 jaar.

straat naar Bilthoven. De bond schenkt de gaafte van de drie glas-in-loodgapers aan de Stichting Vakonderwijs voor Drogisten. Oud SVD directeur Ron Teune herinnert zich: "Toen wij nog in Amsterdam zaten en de verhuizing aan het voorbereiden waren, werd de kist met de glas-in-loodgapers op de binnenplaats uitgepakt. De muizen vlogen eruit. Van de ramen was er één

zijn, blijven achter in de kelder van het kantoor van de ANDB. In 1978 wordt Koos Koster secretaris van de NDO, zoals de drogistenbond inmiddels heet. Hij beseft al heel snel dat veel waardevolle voorwerpen uit de rijke historie van de Nederlandse drogisterijbranche op het punt staan om voorgoed te verdwijnen. Koster begint deze voorwerpen te verzamelen. Deze verzameling wordt de basis van de collectie van het Nederlands Drogisterij Museum. Ook de twee glas-in-loodgapers worden aan de verzameling van het latere drogisterijmuseum toegevoegd. Ze verhuizen uiteindelijk van de kelder van de ANDB naar de zolder van het museum.

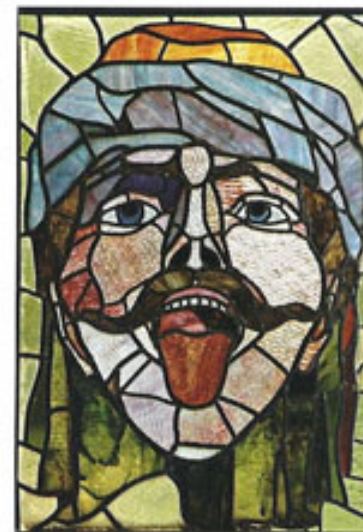
Restauratie

Eind vorige eeuw wordt de beste van de twee slechte glas-in-loodgapers opgeknapt en krijgt een plaats boven de toegangsdeur van het drogisterijmuseum. Najaar 2009 komt Koos Koster, nu de beheerder van het Nederlands Drogisterij Museum, in contact met glazenier Marga van der Burgt van glazenier Butterfly. Toen zij de slechtste gaper zag, wilde ze die graag restaureren. Ze zag meteen dat het om bijzonder en oud glas-in-loodwerk ging. "Ik kon wel janken toen ik die andere glas-in-loodgaper boven de ingang van het museum zag en mijn eerste reactie was: oh wat zonde", zegt ze. "Die gaper is niet gerestaureerd, maar tussen twee glasplaten geplakt. Daardoor is hij nu waarschijnlijk niet meer te restaureren." Om de 'slechtste' gaper in zijn oude glorie te herstellen, verving glazenier Van der Burgt al het lood, maakte de stukken glas schoon en verving waar mogelijk kapotte of verdwenen stukken glas. Het was enorm veel werk waar heel wat tijd in is gaan zitten. De restauratie is inmiddels voltooid en de gaper ziet er fantastisch uit. Onlangs besloot de directeur van IMKO opleidingen in Gouda dat de gaperdrieling bij elkaar hoort te zijn en hij gaf zijn glas-in-lood gaper aan het drogisterijmuseum in bruikleen. Vanaf 8 mei 2010 zijn alle gapers in het Nederlands Drogisterij Museum en is de Leidse drieling na 41 jaar weer samen. Of ze ooit weer tot een lantaarn worden gesmeed is een open vraag, maar ook 'living apart together' zijn ze de moeite van het bezichtigen meer dan waard.

Nederlands Drogisterij Museum
Diependaalsedijk 19c, 3601 GH Maarssen
Telefoon: 0346 55 52 53
E-mail: info@drogisterijmuseum.nl
Internet: www.drogisterijmuseum.nl en
www.gapers.nl

De glas-in-loodgapers zoals ze in het Nederlands Drogisterij Museum te zien zijn.

De door Marga van der Burgt gerestaureerde gaper.

Muizen

Drogist Cornelis Christiaanse was een enthousiast lid van de Algemene Nederlandse Drogisten Bond (ANDB). In 1928 werd hij lid en bleef dat tot 1961. Van 1930 tot 1941 was hij commissaris van het bestuur van de afdeling Leiden en omstreken. In de jaren zestig schenkt hij zijn gaperlantaarn aan de ANDB. In 1969 wordt het vakonderwijs voor drogisten ook voor niet leden van de ANDB toegankelijk en de opleiding vertrekt vanuit het bondskantoor aan de Amsterdamse Sarphati-

onbeschadigd en deze heeft jaren in ons pand aan de Nachtegaallaan in Bilthoven gehangen. Bij de verhuizing van ons kantoor naar Maarssen is het raam meegenomen en na het faillissement van de SVD is de glas-in-lood gaper in het bezit gekomen van IMKO Opleidingen in Gouda." De twee glas-in-loodramen die er het slechts aan toe

Bronnen:

Kamer van Koophandel te Leiden • Openluchtmuseum te Arnhem • Nederlands Architectuur Instituut te Rotterdam • Regionaal archief Leiden/ Leidsch Dagblad • Marga van der Burgt glazenier Butterfly • Anneke Jesse • C.H. Vedder Christiaanse (Leids jaarboekje 1996) • Ron Teune • Koos Koster